

Gréšnikova molitev.

„Sládka devíca Marija,
Preljubezníva gospá!
Srce brezúp mi ovíja,
Ker sem odpál od Bogá.“

„Ustnice moje v strahôti
Slávo ti gréšne pojó,
Tebi, ki v svojej čistôti
Zmíji *) si strla glavó.“

„Stéri i mojo skrunjávo,
Ki me v verígah drží;
Stópi mi gréhom na glávo,
Vrni mi dúšnih močíj!“

Sládka Marija devíca
Slíšala prošnje je té,
Gréšniku bogorodíca
Vse prenovíla srcé.

Križarska vojska otrók.

(Zgodovínska črtica; spisal M. Málovrh.)

Dogodba, katerej ni jednake v vsej zgodovini, in katera bi ne bila verjetna, ako bi je ne bil zapisal zanesljiv kronist, ta dogodba je križarska vojska otrók 1212. leta.

Sveta dežela je bila zopet v oblasti Saracénov; prognani kralj Jeruzalemski, francoski grof Ivan Briennski, živel je v Italiji in iskal pomoči pri evropskih vladarjih, da si izgubljeno kraljestvo zopet priborí. Sveti oče Inocencij III. navduševal je katoliške vladarje, da bi novo križarsko vojsko začeli.

*) Zmíja ali kača, zmāj.

Ali, akopram so vsi kristjani obžalovali zgubo sv. groba in sv. dežel, vendar ni se razširila misel na novo križarsko vojsko. One navdušenosti za sveto stvar, ki je prve križarje navdajala ni bilo več. Vladarjem se je zdelo to podvzetje neizpeljivo in nihče se ni ganil; jedino, kar se je storilo, bile so sila dolge procesije. Ta možka nepogumnost je bila vzrok, da se je polastila mladine neka prečudna misel; to, kar se je zdelo možém neizpeljivo, zdelo se je mladničém izpeljivo; zaupali so na Bogá.

Stepan Etienne, iz vasi Clois pri Veudomi na Francoskem, bil je prvi, ki je svoje tovariše v to svrhu navduševal. Dejal je, da se mu je, ko je ovce pasel, prikazal Jezu Krist in to v meniškej obleki; tožil mu je, kako ravna Jo Saracéni v Palestini in mu naročil, naj zbere mladino ter jo pelje preko morja, katero se bode pred njimi razdelilo, kakor se je pred Izraelci, ko so potovali iz Egipta. Siloviti sovražniki sv. vere, zatiralci kristjanov v Palestini, bodo, videvši junaške branitelje sv. katoliške vere, orožje od strahú pometali od sebe in bežali. Začetkom meseca julija je bilo užé zbrano preko 30.000 krepkih fantičev. Vodja jim je bil „sveti Stepan“, kakor so omenjenega pastirja imenovali. Ako jih je kdo vprašal: „Kam idete?“ odgovorili so: „k Bogu“. — Kako zaupanje!

Tudi iz Nemčije napotila se je mladina v sveto deželo. Vse, kar so ubogi stariši storili, da bi svoje otroke odvrnili od daljnega potovanja, bilo je zamán! Ali kmalu so se med mladino umešavali tudi prevarniki, ki so otrokom kradli živež in kar so še družih taci h stvari s seboj imeli. V Kölnu pri Renu vjeli so tacega nesramnega človeka in ga takój obésili.

Večina duhovščine in učenjakov je sicer trdila, da je to delo hudičevo in še celó vélika šola v Parizu je poročala v tem smislu kralju, ki jo je za sovet vprašal, kako bi se z mladimi križarji ravnalo. Toda vse zamán je bilo. Misel je bila užé takó vkoreninjena, da bi bilo kako zabranjevanje le škodovalo; kakor se tekoča reka ustaviti ne da, isto tako bi ne bilo mogoče tačas navdušene mladine ukrotiti. Sveti oče Inocencij III. sodil je drugače nego učenjaki, in zvedši to dogodbo, dejal je: „Kako lepo nas hoče mladina osramotiti! Njej ni mogoče kakor nam gledati, kako se Bogú čast krati.“

Nemci so se delili v dve četi; vseh skupaj je bilo kacíh 40.000 pod vodstvom dveh pobožnih pastirjev; jeden se je zval Nikolajem. Preko švicarskih planin so dospeli mladi verobranci v Lombardijo in so hoteli v italijanskih mestih ladije najeti, da jih popeljó v Malo Azijo. Tisoč in tisoč otrok je poginilo deloma užé v Nemčiji, deloma v švicarskih planinah. V Lombardiji so jih oropali Italijani in vsled tega raztrosile so se čete. Nekateri so se vrnili domóv, a drugi so prišli v Pizo in se ondu na ladijo podali — a bregú pri Lopi nikdar videli niso. Kaj se je ž njimi zgodilo, tega ne zna nihče. Nekateri so se vrnili še le v Rimu domóv, a nekateri še le v Brunduziji, spoznavši da njihovo podvzetje nima take osnove, kakoršno bi moralo imeti.

Francoskim križarjem se je godilo ravno takó. Na lepem vozu se je peljal v sredi 30.000 križarjev „sveti Stepan“, nekdanji ubogi pastir. V Marseill-i so jih prav gostoljubno sprejeli in dva bogata trgovca sta se ponudila otroke na svojih ladijah brezplačno v Palestino peljati. Začetkom meseca avgusta odjadráli so mladi fantiči. Ali užé čez dva dni potem nastane grozovita nevihta; dve ladiji ste se potopili pri otoku Pietro ne daleč od Sardinije.

Tudi „sveti Stepan“ je našel tukaj svojo smrt. Druge ladije so to pot utekle, a namesto da bi nesle fantiče v Palestino, jadrale so v Egipt, kjer nesramna francoska prevarnika za svojo vero navdušene mladeniče v sužnost prodadó. Cesar Friderik II. kaznoval ju je zato neusmiljeno. — Takó žalostno je nehala križarska vojska pogumnih otrok.

Balón.

Dajdalos in sin njegov Ikaros sta bila vjeta na otoku Kretskem, od koder ni bilo drugače rešitve, nego če bi bila mogla vjetnika vzletéti kakor ptiča v zrak. In res, naredita si krila, prav taka, kakoršna imajo ptiči, nalépita si na-nja z voskom različnih peres ter se vzdigneta na teh umetelnih perotih k višku v oblake. Veter jima je ugoden; prav dobro veslata po zračnem morji; Ikaros šine celó v mladostnej razposajenosti očinej prepovedi vkljub v sinje višine, kder so ga solnčni žarki takó pálili, da se mu je vosek na perotih raztopil in predrzni letalec v morje padel ter utonil. A stari oče je srečno prifrčal v Sicilijo.

Takó pripoveduje stara grška pravljica, in ni treba omenjati, da je s tem naznačena neutešljiva želja človeška, da bi se ptiču jednako mogel svobodno gibati po zraku. V raznih časih so poskušali ljudjé iznajti letečih strojev, ki bi je gibala in vladala ljudska moč; toda zamán, in zdaj vemo gotovo, da je človeška moč nezadostna, da bi težo njegovega telesa obdržala v zraku.

Česar leteči stroji niso mogli, to se je doseglo v gotovej meri z zračnimi krogli ali balóni. Da toplota razteza vsa telesa in da topli zrak radi manjše gošče k višku sili, znalo se je užé davno. Poslednji pojav je zeló zanimal brata Josipa in Stepana Mongolfier-ja iz Annonay-a na Francoskem ter ju navdal z mislijo, da bi se topli zrak zajél v velik iz platna ali papirja narejen balón, ki bi moral vzletéti k višku vsled manjše teže, nego jo ima zrak jednacega obsega. Izdelali so balón imajoč v preméru preko 11 metrov in tehtajoč 240 Kilogramov; zapálili so pod njim vlažno slamo; balón se je jel počasi raztezati in napihovati, in konečno se je dvignil iz pred čudečih se gledalcev v znamenito višino. Čez deset minut je padel zopet na zemljo na 2275 metrov oddaljenem kraju, od ondod, od koder je odplaval. To se je zgodilo 3. rožnika 1783 l. Brž se je raznesla vést o tej nevidenej prikazni po vsej zemlji, in kmalu se je rodila v glavah pogumnih mož misel zrakoplovbe.

V Parizu so skladali novce, da bi se izgotovil velik balón, kateri pa naj bi ne bil napolnen z zgretim navadnim zrakom, nego s posebnim plinom, vodorodom, kateri je 14krat laži nego li zrak. Vodorod so se ravno o tem času naučili ljudje dobivati razkladajoč vodo s pomočjo železa in sirkove kisline. Ker je profesor Charles prvi bil, ki je z vodorodom balón napolnil, zato so balóne po njegovem navodu ustrojene začeli imenovati Charliere; prejšnji pa slujejo še dandanes po iznajditelju Mongolfier-ju.

Prvi Charlier je imel čudno osodo. Pri napolnovanju z vodorodom, kar se je radi novosti in neizkušnosti v tej reči jako neprevidno godilo, se je balonov tafet tako zgrèl, da so ga morali z brizgljami kropiti, boječ se, da bi se ne vnel, ker je vodorod gorljiv plin; štiri dni je trajalo napolnovanje,